

Dubový hrdina

V dalekém kraji mezi kopci byla vesnice. Kolem voněly louky, údolím se klikatila říčka a v hustých lesích čekala na setmění divoká zvěř. Lidé se tu měli dobře, jen jedině jim nedalo klidně spát. Vesnici terorizoval drak. Kde přebýval, kde měl své doupě, nikdo nevěděl. Možná někde blízko, možná daleko, možná vůbec ne na zemi. Každý rok se právě jemu přičítala kdejaká pohroma - podupaná pole, zničené chalupy, ztracené děti... Na kraji vesnice byl domek, ve kterém žil tesař se svou ženou. Měli jednoho syna. Nikdo mu neřekl jinak než Kim. Kim byl šikovný – stíhal pomáhat doma i toulat se v okolí. Lesy kolem vesnice znal moc dobře, neztratil by se v nich ani potmě. Jen do jednoho mu zakazovali chodit. Do temného lesa u skal. Říkalo se, že právě tady ve skalách možná sídlí hrozný drak. V posledních letech jej však Kim ani nikdo jiný neviděl. Každé jaro se odehrávala ve vesnici velká slavnost, při které Rada starších vždy vybrala jednoho mladíka z vesnice k udobření zlého draka. Rada starších vyhlásila jméno. Pro vybraného mladíka to byla velká čest, stejně i pro jeho rodinu. Celou noc se pak oslavovalo, pilo, tančilo až do rozbřesku. Mladíka, kterého ještě v noci vyprovodili k lesu darovat drakovi, už nikdy nikdo neviděl. Stal se hrdinou. Jeho tvář byla pak navždy vyryta do kmene dubu, ke kterému ho všichni vesničané přicházeli uctívat. Za vesnicí už byla celá alej dubových hrdinů.

Když toho roku nastal večer jarní oslavy, připravoval se na ni i Kim. Matka jej políbila a popřála mu štěstí. Když zapadlo slunko za obzor, muzika začala hrát, víno teklo proudem. Mladíci sepnutí v pevný kruh tančili divoce okolo ohně. Kolem půlnoci vystoupil stařešina. Plameny mu osvětlovaly tvář, když prohlásil, že vesnici toto jaro zachrání Kim. V Kimovi to škublo. Nic takového nečekal. Dostal na hlavu věnec z březových větvíček. Myslel na to, jak má rád svoji rodinu, lesy, louky, slunko. Nebude mu to všechno chybět? Chtěl se stát mlčenlivým hrdinou v dubové aleji? Když ho vyprovodili k lesu a on zůstal sám. Chvilí čekal, a pak se tajně vrátil nazpět do vesnice. Vkradl se do otcovy dílny, vzal velkou sekeru a zmizel zase v lese. Do rána se na dalším dubu objevila Kimova tvář. Byl překrásný. Vypadal jako opravdový hrdina. Jeho rodiče jako první přinesli do dubové aleje dary a květiny. Byli na Kima pyšní. Ostatní jim blahopřáli, že právě jejich syn se stal hrdinou, který svou obětí zachránil celou vesnici.

Za několik dní se v noci na náměstí objevila postava mladíka. Byl vyhublý a zbědovaný. Měl v ruce sekeru a šel přímo k Radě starších. Lidé na něj zírali a byli zmatení. Pak někdo v mladíkovi poznal Kima. Lidé nemohli uvěřit svým očím. „To je Kim? Co tu dělá? Co s námi bude? Drak se jistě pomstí a potkají nás mnohem horší pohromy!“ Ale Kim se usmíval: „Drak se nepomstí! Zabil jsem ho.“ „Zabil? Ty jsi zabil draka? To není možné“ Rada starších se sešla a radila se, co bude dál. Věc byla vážná, museli rozhodnout, co udělají s Kimem. Hlavní stařešina pak celé vesnici ohlásil: „Přijmout Kima za hrdinu je nebezpečné. Nabouralo by to tradici celé vesnice. Hrdinové, jako je Kim, jsou nevyzpytatelní. Teď jej nepotřebujeme.“ A co Kim? Ten zmizel ještě téhož dne. Říkalo se, že se možná utopil v bažinách, že jej možná roztrhala divoká zvěř. Kdo ví. Drak se už však nikdy neobjevil a postupem času se na něj zapomělo stejně jako na Kima. Dubové idoly však zůstaly v aleji stát ještě dlouhá léta. Lidé je však uctívali méně a méně, až jednoho dne k nim přestali chodit úplně. Alej zarostla a tváře hrdinů zčernaly k nepoznání.

V gréckej mytológii sa Theseus stal hrdinom, keď v labyrinte zabil Minotaura. V ľudových rozprávkach sa tiež často vyskytuje koncept hrdinu, ktorý je vybraný ako obeť a potom obec/kráľovstvo zbaví pohromy v podobe draka či obra. V našej kultúre je nezvyčajné, aby

bol za takéto konanie potrestaný, nastáva skôr opačná situácia. Mladík sa stáva hrdinom a je spoločnosťou oslavovaný.

Preto navrhujem takýto koniec rozprávky:

Rada starších sa zišla a starešina oslovil Kima: „Ak si naozaj zabil draka, musíme vidieť dôkaz!“ Kim sa s niekoľkými členmi rady vybral naspať do lesa. Po dlhom putovaní prišli k rokline, na dne ktorej v kaluži krvi ležala okridlená šupinatá príšera. „Naozaj si ho porazil,“ úctivo vyhlásil starešina a sklonil pred Kimom hlavu. Spolu sa vrátili do dediny, kde hlava rady starších Kima vyhlásila sa svojho poradcu a nástupcu. Víno tieklo potokom, spievalo sa a oslavovalo ešte mnoho dní.

Dva nápadníci (búrska bajka)

Část 1

Jeden náčelník měl krásnou dceru a ta se jmenovala Sangba. Každému se líbila, ale ze všech nejvíc po ní toužili dva mladíci, kteří se jmenovali Njila a Sefu. Každý z nich šel za náčelníkem a žádal o Sangbinu ruku. Sangba na to neříkala nic a náčelník nevěděl, kterému ji má dát za ženu. Nakonec si oba mladíky zavolał a řekl jim: „Nemohu se rozhodnout, který z vás by byl pro Sangbu lepším manželem. Myslím si však, že by si měla vzít dobrého lovce. Tak tedy jděte do lesa a snažte se ulovit živou antilopu. Kdo z vás ji chytí a přivede sem, bude zajisté dobrý lovec a může se oženit se Sangbou.“

Část 2

Mladíci ho poslechli a odešli do lesa. Ale to víte, chytit živou antilopu, to není jen tak. Zkoušeli to všelijak, ale zvíře, po kterém šli, pokaždé uteklo. „Tohle nemá smysl.“ řekl po řadě marných pokusů starší a rozvážný Sefu. „Budu se honit za zvěří jako blázen a ona mi pokaždé uteče.“ A tak se raději posadil na strom a ve stínu pěkně odpočíval.

Ani Njila dlouho neměl úspěch, ale stále si říkal, že jednou se to přece musí podařit.

To by tak hrálo, abych tu živou antilopu nechytí, myslel si. Umínil si, že stůj co stůj vytrvá a získá krásnou Sangbu za manželku. Neznal chvíli oddechu a pořád přebíhal z místa na místo, až opravdu jednou živou antilopu chytí. Svázal ji a vítězoslavně ji přivedl k náčelníkovi. Dostavil se i Sefu, ale s prázdnou.

Část 3

A teď si určitě myslíte, že ten náčelník měl snadné rozhodování. Chtel pro Sangbu dobrého lovce a Njila se náležitě osvědčil. Jenže náčelník ještě váhal, komu má dceru dát. Svolal proto radu kmenových starších a řekl jim: „Mám pro svou dceru Sangbu dva nápadníky, Řekl jsem jim, at' jdou do lesa a pokusí se chytit živou antilopu. Poslechli me, šli do lesa a snažili se ji ulovit. Jeden z nich - Sefu - věděl, jak je to nesehadné, a tak svého úsilí po čase zanechal a vrátil se s nepořízenou. Ten druhý - Njila - byl odhodlán ulovit živou antilopu za každou cenu, i kdyby si za ní měl nohy uběhat. Neznal chvíli odpočinku. Honil se za antilopami tak dlouho, až jednu chytí živou. Máte ji tu před sebou. Víte, že ten, kdo si vezme Sangbu za ženu, bude po mně novým náčelníkem. A protože jsem už starý, musíte vy, starší mého kmene, rozhodnout, který z těchto dvou nápadníků Sangbu dostane: Njila nebo Sefu?“

Část 4

Starší se dlouho radili. Hovořili o tom, že Njila má pevnou vůli, že Sangbu nesehadně miluje a že musel vynaložit obrovské úsilí, než chytí živou antilopu. Hovořili o tom, že Sefu po prvních nezdařech přestal honit antilopu, jako by mu méně záleželo na tom, stane-li se Sangba jeho ženou. Nakonec po té dlouhé poradě starší Njilovi řekli, že je velmi odhodlaný, že je schopen všeho. Že když si postaví hlavu, nikdo s ním nehne. Takový muž,

prohlásili starší, by asi Sangbu bil. Naproti tomu Sefu je povolnejší. neprosazuje tolik svou vůli za všech okolností, a bude tedy dbát rad, které mu jako budoucímu náčelníkovi bude dávat rada starších. A protože bude mírnější i vůči Sangbě, starší rozhodli, aby si ji vzal.

V našem kulturním okruhu si vládcovia či panovníci v příběhoch taktiež často dávajú podmienky ohľadom toho, kto si vezme za ženy ich dcéry a stane sa ich následníkmi. Určujú rôzne úlohy, preteky či testy, v ktorých nápadníkov skúša. Často to ale funguje tak, že slovo panovníka je určitým spôsobom ‚neporušiteľné‘ a keď niečo sľúbi, dodrží to. V niektorých prípadoch ale hľadá lešť na to, aby svoje slovo dodržať nemusel.

Ďalšou nezvyčajnosťou je samotná náčelníková dcéra, o ktorej nevieme, aký mala názor. V rozprávkach, ktoré poznám ja, sa žene, o ktorú sa má bojovať, páči jeden z nápadníkov a napríklad sa mu snaží tajne pomáhať. V tomto príbehu však o samotnej postave Sangby a jej myšlienkach nič nevieme.

Bájka o dvoch nápadníkoch by teda v našom kulturnom okruhu mohla mať dva konce. Prvý by bol taký, že náčelník dodrží svoje slovo a vydá Sangbu za Njilu. Druhý možný koniec je, že náčelník obviní Njilu z nejakého podvodu a Sangbu ožení za Sefu, prípadne stanoví ďalšiu úlohu, v ktorej by vyhral Sefa.

Ja si vyberám prvú možnosť:

Starší sa neradili dlho. Zhodli sa na tom, že nezlomná vôľa Njilu je presne tá vlastnosť, ktorú náčelník potrebuje. Svojou snahou navyše dokázala svoju lásku a vernosť Sangbe. „Si náčelník a musíš dodržať svoje slovo,“ prihovoral sa otcovi budúcej nevesty jeho radca. Náčelník súhlasil, vedel, že nedodržaním slova by porušil svoju dôveryhodnosť u ľudu. Zvolal teda zhromaždenie, kde vyhlásil: „Njila splnil úlohu, ktorú som stanovil budúcemu manželovi svojej dcéry.“ Zdvihol do vzduch ruku svojho následníka a budúceho zaťa.